

A seregtest diszpécsterszolgálat felkészítésének, munkájának tapasztalatai, eredmények

Gombos István őrnagy

„A szállítások végrehajtásának megszervezését és irányítását a szállító diszpécsterszolgálat végezze...” (MNHF 108/1982. sz. intézkedése).

A szállító diszpécsterszolgálatok az utóbbi években jelentős mértékben hozzájárultak takarékosági célkitűzéseink megvalósításához. A diszpécserek ma már minden hadtápszolgálatban kulcsszerepet töltenek be az ellátás biztosítása érdekében. Munkájukat a parancsnokok elismerik, kellőképpen támogatják, a szállítók korrekt magatartást tanúsítanak velük szemben.

A diszpécsterszolgálat hatékony működését – többek között – meghatározza a szakállomány kiválasztása, felkészültsége is. Az állomány felkészítését az előjárói intézkedések úgy határozzák meg, hogy a diszpécsterszolgálatot ellátóknak tanfolyamon kell résztvenniük. A tanfolyamokat seregtestünknel – és általában másutt is – évi 1–2 napos kiképzések keretében hajtják végre, mely alapvetően biztosítja a szakállomány részére szükséges ismeretek átadását.

A diszpécsterszolgálat, szabályozott tevékenysége következtében egyre jobb színvonalon végzi feladatait, biztosítva ezzel az előjárói akarat érvényesülését.

A téma azért aktuális, mert – a szervezési változások következtében – elértük egy olyan időponthoz, amelynek során célszerű és szükséges felmérni az eddig végzett munkát, meghatározni a további teendőket, valamennyi területen. Ezt kívánom elősegíteni néhány gondolat közreadásával.

1. A diszpécserek kiválasztása, felkészítése

Az MN-ben végbemenő szervezeti változások következtében 1982-től lehetővé vált, hogy a laktanyahadtápok rendszerbeállításával a diszpécser beosztás is állománytáblásított legyen.

Jelenleg már a diszpécsterszolgálat rendszeresítve van a laktanyahadtápban, magasabbegység és seregtest szinten, tehát átfogja az ellátási szállítási tagozatainkat (beleértve az MN Központi Diszpécsterszolgálatát is). A rendszeresített diszpécser mellett még tovább 25 megbízott diszpécser dolgozik az önálló gazdálkodást folytató egységeknél és alegységeknél. A feladatok méretei miatt czeken a helyeken a jövőben sem lesz állománytáblás diszpécser. A rendszeresített diszpécser beosztások *szállító* szakemberekkel való feltöltése alapkövetelmény, azonban a jelenlegi káderhelyzetben engedményeket kell tennünk az alapképzettség szempontjából. Beosztásba kell helyezniünk nem szakembereket is, őket azonban fokozott gonddal kell kiválasztani és felkészíteni.

A diszpécserek személye évente átlagosan 15–25⁰-ban változik (alapvetően a megbízás alapján tevékenyedők esetében), s ez is indokolja, hogy a kiválasztásra nagy figyelmet kell fordítani.

A diszpécser beosztás ellátására nem minden személy alkalmas, ezért a kiválasztás során célszerű figyelembe venni a következőket:

- állománytáblában szerepel-e a beosztás, vagy nem;
- milyen szintű diszpécser beosztást kell betölteni (egység, magasabbegység – esetleg seregtesz);
- a beosztásra jelölt milyen katonai alapképzettséggel és gyakorlattal rendelkezik, mennyire ismeri a szállítások tervezésével, szervezésével, végrehajtásának irányításával kapcsolatos teendőket;
- milyen irányító és szervzőképességgel rendelkezik a „jelölt”;
- van-e olyan polgári előképzettsége (iskolai végzettsége) és gyakorlata, amely a katonai beosztásban is hasznosítható;
- technikai eszközökkel kapcsolatos ismeretei milyen szintűek, mennyire képes azokat működtetni (pl. géprávíró), illetve ellenőrizni (gépjárművek, közlekedési szakanyagok).

Az eddigi felmérések alapján megállapítható, hogy seregteszünkönél egyre több női tiszthelyettes kerül kiválasztásra és beosztásba. A női diszpécserek kiválasztásakor – optimális esetben – legcélszerűbb, ha a VOLÁN-nál, MÁV-nál, vagy egyéb szállítási vállalatnál hasonló beosztásban dolgozott egyént fogadjuk el. Ilyen alapképzettségű diszpécser tiszthelyettesnő már nem egy van seregteszünkönél, s bizonyosodott, hogy rövid idő alatt képesek alkotó, jó színvonalú tevékenységre.

A férfi diszpécser tiszthelyettesek kiválasztásakor olyan célszerűtlen módszerrel is találkozunk, amelynek során minden beosztásból „kiöregedett” tiszthelyestest (esetleg zászlóst) alkalmaztak ebbe a beosztásba. Mivel nevezett sem alapképzettséggel, sem pedig kellő lendülettel és hozzáértéssel nem rendelkezett, így a beosztásból előljárói intézkedésre áthelyezésre került.

De vannak jó tapasztalatok is, amikor olyan fiatal tiszthelyestest választottak ki diszpécsernek, aki – bár szakmai felkészültséggel nem rendelkezett – rövid idő alatt igen sok előljárói segítséggel képes volt a szakfeladatok elsajátítására, s lendületet, új vérkeringést vitt – a PK HTPH segítségével – a katonai szervezet szállítási feladatainak megszervezésébe.

Gyakran találkozunk olyan egységgel, ahol a diszpécser feladatait sorállományú katona látja el, akít a PK HTPH jelöl ki, általában az ellátó szd. állományából, s esetleg szakmai előképzettséggel is rendelkezik (pl. MÁV forgalmi szolgálattevő volt a polgári életben). Ilyen esetekben a kedvező helyzet csak akkor optimalizálódik, ha a sorállományú katona kellő támogatást kap a PK HTPH-tól, hiszen neki gyakran közvetlen előljáróival, feletteseivel kell munkakapcsolatba lépni, esetleg feljűk a szállítással kapcsolatos feladatokat eljuttatni, ellenkező esetben a szakmai előképzettség semmit nem jelent, s a diszpécser nem képes feladatait kellő színvonalon ellátni.

A kiválasztáshoz szorosan kapcsolódik a felkészítés, mivel a diszpécserrel szemben olyan követelmények vannak meghatározva, hogy a beosztás ellátása érdekében a felkészülés – felkészítés nélkülözhetetlen.

A diszpécserek felkészítéséhez – elsősorban eltérő alapképzettségük miatt differenciált követelmény-programot kell kidolgozniuk. A nem szakképzeteknél

előtérbe kell helyezni a szakmai alapozó témákat, így a közlekedési (szállítási) üzemtan alapjait, a katonai szállítások megszervezésének alapkérdéseit, a szállító technika ismeretét. Ezt az ismeretanyagot célszerű lenne központilag szervezett tanfolyamokon (2-3 hónap) illetve önképzés keretében elsajátítani. Seregtest szinten csak a diszpécserállomány konkrét napi feladatai oktatására szorítkozhatunk (az önképzésen kívül). Ezt a munkát rendszeresen végzzük.

Az elmúlt években – seregtest szinten – általában évente egy napot fordítottunk a diszpécserek felkészítésére, szakmai ismereteik felmérésére, a tapasztalatok közreadására. Ennek során egyrészt kiképzés (előadás, szeminárium) másrészt konferencia (alapelőadás, korreferátumok és hozzászólások) módszerével igyekeztünk az állományt szakfeladataira felkészíteni. Mindkét forma igen hasznos és eredményes volt, de mégsem sikerült ezáltal munkánkat alkotóvá, hatékonyabbá tenni.

Ez év novemberében – szintén seregtest szinten összevontan – *kettő nap* keretében végeztük el a szakállomány felkészítését. Ennek során előadások és csoportos foglalkozások formájában ismételtön *feldolgoztuk* az előjárói intézkedéseket, *egységesítettük* a vezetendő okmányokat, *gyakoroltuk* azok kitöltését.

Módszertani foglalkozás keretében bemutatuk a résztvevő állománynak az egység és magasabbegység diszpécserszolgálatának munkahelyeit, azok működésének rendjét. Írásbeli vizsgáztatás módszerével *felmértük* a szakállomány felkészültségét, *értékeljük* 1984. évi tevékenységüket, s részletes *feladatokat szab-tunk* a következő évre vonatkozóan.

A kétnapos kiképzés során biztosítottunk lehetőséget a konzultációra is, melyen a résztvevők sok olyan gondot, problémát, tapasztalatot jelentettek, melyek megoldása és közreadása további munkánk eredményességét segítheti elő.

A felkészítés során megbizonyosodtunk arról, hogy a – sajnálatosan nagy fluktuáció miatt is – szakállomány *rendszeres felkészítésére*, továbbképzésére feltétlenül *szükség van*, melyet mielőbb indokoltnak tűnik előjárói szinten leszá-bályozni.

1985-től kezdődően azt a módszert kívánjuk bevezetni, hogy a magasabbegységek a saját alárendelt, míg a seregtest csak a seregtest közvetlen egységek diszpécseri részére tart évente 2 nap keretében felkészülést, és 2 évente egynapos seregtest szintű diszpécserkonferenciát vezetünk le, elsősorban a tapasztalatok közreadása és néhány kérdés egységesítése céljából. A felkészítésnek ez a rendje szükségessé teheti a magasabbegység SZSZF-ök részvételét a seregtest szintű kiképzésen, így biztosítva van az egységes követelmény továbbadása is.

A felkészítés szerves részévé kell tenni az önképzést és a tapasztalatcserét. Az újonnan beosztásba kerülő diszpécsernek mindenképpen szükséges egy olyan felkészülési terv elkészítése, amely lehetővé teszi az adott katonai szervezet és saját szakfeladatai folyamatos megismerését, a beosztásra való célszerű felkészülést.

A felkészítést, de még inkább a felkészültséget javítaná egy olyan segédlet kiadása is, amelyben az egyes okmányok vezetése, tartalmi követelményei kerülnek leszabályozásra írásban, mintaokmánykollekcióval mellékelve. Sajnos jelenlegi utasításaink csak részben teszik ezt meg, így MN (és seregtest) szinten az elrendelt okmányok nem egységesen vezetettek.

A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a felkészítés és kiképzés színvonalát, a szolgálat tekintélyét jelentősen emeli, ha az előjárók megjelennek ezeken a

foglalkozásokon, elmondják véleményüket, esetleg választ adnak a felmerült kérdésekre is. Seregtestünknel ennek már hagyományai vannak, melyet most tovább bővítettünk azáltal, hogy más seregtest diszpécscserszolgálatát is meghívtuk kiképzésünkre.

Következtetésképpen az állapítható meg, hogy a diszpécscserszolgálat munkájának hatékonyságát jelentősen befolyásolja a diszpécser kiválasztása, s meghatározza a kiválasztott diszpécser felkészültsége és felkészítésének rendszeresége.

2. A diszpécscserszolgálat munkájának tapasztalatai, eredményei

A seregtestnél és az alárendelt szervezeteknél a diszpécscserszolgálat már hosszú évek óta rendszeresen működik, így a végzett munkáról gazdag tapasztalatanyaggal rendelkezünk, melyek egy része tudományos munkánkban már közreadásra került.

Seregtestünknel a diszpécscserszolgálat munkája kellő hatékonysággal valósul meg. Ennek érdekében évente rendszeresen szabályozásra kerül a diszpécscserszolgálatok tevékenysége, a teljesítendő szállítási teljesítmények mutatószámai stb. A részletes és kellő szabályozottság ellenére is vannak gondjaink, melyek megoldásának feltételei nem mindig adóttak.

A diszpécscserszolgálatok munkájának főbb tapasztalatai a következőkben összegezhetők:

- nincs kellő előrelépés és ráhatás a súlyhiányosan közlekedő szállítóeszközökre való rátervezésre, annak legcélszerűbb irányítására;
- nem mindig a jóváhagyott helyőrségi járatgrafikon szerint közlekednek a helyőrségi járatok, néhány esetben előfordul, hogy a járatra kijelölt gépjármű több alkalommal elhagyja a laktanyát vételezés céljából, ezzel több kilométert és üzemanyagot használ fel feleslegesen;
- a helyi polgári szállító vállalatokkal való fuvarszervezési kapcsolat még alacsony színvonalon működik;
- esetenként előfordul, hogy amennyiben a szállító nem a súlyhiányos (vagy üres) szállítóeszközre szállítmányszámot, „HR” feliratú menetlevéllel indul útba szállítási feladat végrehajtására – megkerülve ezzel a diszpécserrendszert;
- egyre több gond van a pótkocsik technikai állapotával, javításának megszervezésével, így a pótkocsis szállítások aránya stagnál, egyes helyeken csökken.

A negatív tapasztalatok mellett egy sor olyan *eredményt értünk el*, ami egyrészt erkölcsi, másrészt anyagi jellegű. Ezek:

- az MNHF 108/1982. számú intézkedését következetesen végrehajtó egységeknél csökkent a gépkocsivezető állomány leterheltsége, javult a technikai eszközök hadrafoghatósági mutatója, a szakállomány felkészültsége;
- a seregtest szintű szállítási verseny meghirdetésével és rendszeres értékelésével jelentősen nőtt a diszpécscserszolgálatok tekintélye;
- a szakutasítások szigorú betartásának eredményeképpen javult a kapcsolat a szállítókkal, kialakult az együttműködés a területi diszpécscserszolgálatokkal és egyéb szervekkel;
- öt év alatt a szállítási teljesítmények mutatói jelentős pozitív irányú változást mutatnak: így a dinamikus kihasználás 65⁰/₀-ról 78⁰/₀-ra, tervszerűség 84⁰/₀-ról 85⁰/₀-ra, az időkihasználás 46⁰/₀-ról 51⁰/₀-ra nőtt. A kapcsolt és pót-

kocsis szállítások aránya 5⁰/₀-kal nőtt, ami azt jelenti, hogy évente átlagosan 650–700 ezer km seregtest szinten a kapcsolt és pótkocsis szállítások mennyisége;

- a leggazdaságosabb szállítási ágazatra való tereléssel, annak alkalmazásával a kimutatható megtakarítás évente eléri a 6–8 mFt-ot;

- további lépéseket tettünk a vasúton feladott (vagy feladásra kerülő) anyagok be- (ki-) rakásának legközelebbi helyőrségből történő megszervezése érdekében, így ezzel a módszerrel is jelentős mennyiségű kilométer és üzemanyagmegtakarítást mutathatunk ki;

- a diszpécserszolgálatok tevékenysége következtében szervezettebbé, *irányítottá* vált a szállítások végrehajtása, kulturált és elszámolható okmányokkal rendelkeznek.

A diszpécserszolgálat munkája – mint az elért eredmények is bizonyítják – nélkülözhetetlen a szállítási feladatok szervezése és irányítása terén.

Úgy érzem, ennek érdekében még további teendőink vannak, melyek véleményem szerint a következőkben összegezhetők:

- a központi szabályozóknak megfelelően célszerű felülvizsgálni a helyi szabályozásokat, és amennyiben szükséges azokat ki lehet egészíteni, esetleg módosítani;

- el kell érni, hogy az állománytábla alapján diszpécses beosztást betöltő személy *alapvetően a szakfeladataival* és csak ennek elvégzése után foglalkozzon egyéb feladatokkal;

- a megbízás alapján beosztást ellátó állomány részére illetménykiegészítés biztosítása látszik célszerűnek, ezzel is emelve a szolgálat rangját;

- szükségesnek ítélem meg a felkészítés központi leszabályozását, tematika és program összeállítását, külön a beosztást kezdő és külön a már huzamosabb ideje betöltő diszpécserek részére;

- a felkészítéssel párhuzamosan indokoltnak tűnik a vizsgáztatás rendszer végrehajtása, valamint a munkahelyi feltételek javítása.

Seregtestünk és az alárendelt diszpécserszolgálatok tevékenysége – eddigi tapasztalataim alapján – kiemelt helyet foglal el az MN korszerű szállítási rendszerében. Éppen ezért, magas színvonalú felkészítéssel, megalapozott tudással, jó színvonalon kívánjuk biztosítani az elöljárók által meghatározott feladatok végrehajtását, melyhez úgy érzem az itt közreadott tapasztalatok is hozzájárulnak.